

ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«АКАДЕМІЯ РЕКРЕАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ І ПРАВА»
кафедра фізичної культури, спорту та освітніх
інновацій

Силабус освітнього компоненту
Основи інклюзивної освіти

1. Опис освітнього компоненту

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика освітнього компоненту
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань А Освіта Спеціальність: А1 «Освітні науки»	Нормативний ОК
Змістових модулів – 2		Рік підготовки:
		1-й
Загальна кількість годин – 90		Семестр
		1-й
		Лекції
		16 год.
		Практичні, семінарські
		16 год.
		Лабораторні
		-
		Самостійна робота
58 год.		
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних: І семестр – 2 год.	Ступінь вищої освіти: другий (магістерський)	Вид контролю: І семестр – залік

2. Інформація про викладача

Прізвище, ім'я та по батькові: Савчук Надія Антонівна.

Науковий ступінь: кандидат психологічних наук.

Вчене звання: доцент

Посада: доцент кафедри фізичної культури, спорту та освітніх інновацій.

Контактна інформація: ladz1364@gmail.com; 066-721-34-45.

Базовою платформою для комунікації викладача зі студентами є Moodle.

Якщо за технічних причин доступ до Moodle є неможливим або питання потребує термінового розгляду, в якості більш оперативного засобу зв'язку можуть використовуватися: електронна пошта, Viber, Telegram

У повідомленнях обов'язково вказується прізвище та ім'я, курс та шифр академічної групи.

Дні занять: пари згідно розкладу

3. Опис освітнього компоненту

1. Анотація курсу. Освітній компонент «Основи інклюзивної освіти» забезпечує професійний розвиток здобувача вищої освіти та спрямований на формування фахових компетенцій й теоретико-методологічних знань освітнього процесу в умовах спільного навчання дітей з особливими освітніми потребами і дітей з нормотиповим розвитком. Освітній компонент орієнтований на формування ключових компетентностей, необхідних для розв'язання актуальних проблем в освітній сфері.

2. Пререквізити. Освітній компонент «Основи інклюзивної освіти» є одним зі складових курсу «Освітні, педагогічні науки» і логічним продовженням цілісної системи психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців у сфері освіти.

Постреквізити. Отримані компетентності за результатами вивчення ОК є базисом для подальшого вивчення дисциплін циклу професійної підготовки та проходження практик.

3. Мета та завдання освітнього компоненту. Метою освітнього компоненту є формування систематизованих уявлень про теоретичні, нормативно-правові засади впровадження інклюзивного навчання, особливості організації, проблеми і перспективи проектування інклюзивного освітнього середовища для осіб з порушеннями психофізичного розвитку; формування загальнокультурних та професійних компетенцій майбутніх педагогів, необхідних для ефективної діяльності в якості виконавців програм інклюзивного навчання для осіб з особливими освітніми потребами і осіб з нормотиповим розвитком.

Завдання освітнього компоненту:

- систематизація знань здобувачів освіти щодо основних положень інклюзивної освіти;
- оволодіння вміннями і навичками побудови стратегій взаємодії з батьками вихованців та спеціалістами у сфері інклюзивної освіти;
- формування у здобувачів освіти здатності діяти соціально відповідально і свідомо з урахуванням індивідуальних особливостей суб'єктів освітнього процесу;
- розвиток умінь приймати аргументовані рішення для якісного забезпечення освітнього процесу в умовах інклюзії.

4. Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення освітнього компоненту.

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати проблеми, задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері освітніх, педагогічних наук.

Загальні компетентності

ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК6. Здатність виявляти, ставити та розв'язувати проблеми.

ЗК8. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо.

Фахові компетентності

СК3. Здатність враховувати різноманітність, індивідуальні особливості студентів у плануванні та реалізації освітнього процесу в закладі освіти.

Програмні результати навчання

РН1. Знати на рівні новітніх досягнень концепції розвитку освіти і педагогіки, методологію відповідних досліджень.

РН5. Організовувати освітній процес на основі студентоцентрованого, компетентнісного, контекстного підходів та сучасних досягнень освітніх, педагогічних наук, управляти навчально-пізнавальною діяльністю, об'єктивно оцінювати результати навчання здобувачів освіти.

РН7. Створювати відкрите освітньо-наукове середовище, сприятливе для здобувачів освіти та спрямоване на забезпечення результатів навчання.

РН10. Приймати ефективні, відповідальні рішення з питань управління в сфері освіти/педагогіки, зокрема у нових або незнайомих середовищах, за наявності багатьох критеріїв та неповної або обмеженої інформації.

Зазначений перелік навичок і компетентностей направлений на досягнення глобальних цілей сталого розвитку до 2030 року, проголошених резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 року №70/1, визначених Указом Президента України від 30 вересня 2019 року №722, зокрема:

Ціль №5. Гендерна рівність (забезпечення гендерної рівності, розширення прав і можливостей усіх жінок та дівчаток).

Ціль №10. Зменшення нерівності (скорочення нерівності всередині країни та між ними).

Після завершення вивчення дисципліни студент повинен:

знати:

- основний зміст, структуру, напрями, специфіку діяльності педагогічного працівника з організації та впровадження інклюзивного навчання;
- науково обґрунтовані методи і сучасні технології в організації власної професійної діяльності;
- особливості взаємодії педагога зі спеціалістами інших служб в системі інклюзивного навчання;

вміти:

- використовувати теоретичні знання і практичні уміння, отримані під час вивчення різних навчальних дисциплін психолого-педагогічного спрямування, при організації корекційного супроводу дітей з психофізичними порушеннями в умовах інклюзивного навчання;
- ефективно взаємодіяти з іншими педагогами, спеціалістами, батьками дітей з особливими освітніми потребами;

- створювати індивідуальні навчальні програми для осіб з особливостями психофізичного розвитку на основі діагностики їхніх потреб;
- здійснювати необхідні адаптації/модифікації курикулуму й методики викладання;
- працювати з нормативно-правовими джерелами в галузі інклюзивної освіти.

5. Структура освітнього компоненту

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						Бали/ Форма контролю/ максимальний бал	
	денна форма							
	всього	у тому числі						
		лекції	практ	лаб	інд.р	сам.р		
1	2	3	4	5	6	7		
Змістовий модуль I. Теоретичні та законодавчо-нормативні засади інклюзивної освіти								
Тема 1. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою: генезис, понятійно-термінологічні визначення та основні принципи	9	2	2	-	-	5	1Л, 4УО, 5ВЗ	10
Тема 2. Нормативно-правове забезпечення інклюзивної освіти у ЗО	7	2	-	-	-	5	1Л	1
Тема 3. Корекційно-розвивальна робота як складова інклюзивного навчання у ЗО	7	-	2	-	-	5	4УО, 5ВЗ	9
Тема 4. Професійне співробітництво в інклюзивному освітньому закладі	7	2	-	-	-	5	1Л	1
Тема 5. Педагогічний супровід дітей з порушеннями психофізичного розвитку в інклюзивному класі, групі, колективі	9	2	2	-	-	5	1Л, 4УО, 5ВЗ	10
Разом за змістовим модулем 1	39	8	6	-	-	25		31
Змістовий модуль II. Організація професійної діяльності педагога в умовах інклюзивного навчання								
Тема 6. Роль батьків у впровадженні інклюзивної освіти	9	2	2	-	-	5	1Л, 4УО, 5ВЗ	10
Тема 7. Курикулум навчального та корекційно-розвивального процесів. Модифікація й адаптація курикулуму	9	2	2	-	-	5	1Л, 4УО, 5ВЗ	10
Тема 8. Індивідуальний навчальний план: зміст, функції, процес розробки, аналіз складових	9	2	2	-	-	5	1Л, 4УО, 5ВЗ	10
Тема 9. Система оцінювання в умовах інклюзивного навчання	7	2	-	-	-	5	1Л	1
Тема 10. Соціальне виховання молоді в умовах інклюзивної освіти	7	-	2	-	-	5	4УО, 5ВЗ	9
Разом за змістовим модулем 2	41	8	8	-	-	25		40
Самостійна робота. Виконання індивідуального навчально-дослідного завдання	10		2		8			29
Разом годин за курс:	90	16	16	-	8	50		100

Л - лекція, УО – усне опитування, ВЗ – виконання завдання

6. Форми контролю

Поточний контроль здійснюється окремо у відношенні теоретичного і практичного компонентів курсу:

- контроль теоретичного компоненту курсу здійснюється на основі аналізу відвідуваності та активності студента на лекційному занятті;
- контроль проходження практичного курсу здійснюється шляхом індивідуального опитування студентів на семінарських заняттях та виконання різноманітних практичних завдань.

Формами поточного контролю засвоєння елементів змістового модуля можуть бути: усне опитування; виступ на практичних заняттях, виконання практичних завдань.

Критерії і норми оцінювання навчальної діяльності студентів на лекціях

Максимальна кількість балів -1	Критерії оцінювання
1	Студент присутній на занятті, конспектує навчальний матеріал та бере активну участь в його обговоренні
0	Студент відсутній на занятті.

Критерії і норми оцінювання навчальної діяльності студентів на практичних заняттях

Максимальна кількість балів - 9	Критерії оцінювання
Усне опитування (УО)	
4	Студент демонструє повні та глибокі знання матеріалу. Відповідь є чіткою, логічною та структурованою. Студент вільно оперує термінологією, наводить приклади, аналізує та синтезує інформацію. Він також може висловити власну думку, аргументувати її та відповідати на додаткові запитання без суттєвих проблем. Відповідь свідчить про глибоке розуміння теми та готовність до активної дискусії.
3	Студент в основному володіє матеріалом. Відповідь є правильною, але може бути не повністю структурованою або містити неточності в деталях. Студент може не завжди швидко знаходити правильні слова або терміни. Відповідь на додаткові запитання може бути частковою або вимагати уточнень від викладача. Загалом, знання є достатніми, але потребують вдосконалення.
2	Студент знає лише основні положення матеріалу. Відповідь містить суттєві помилки, неточності або пропуски важливих елементів. Студент не може самостійно наводити приклади чи аналізувати інформацію. Для відповіді на запитання вимагає підказок або додаткових пояснень. Знання є фрагментарними, що свідчить про недостатню підготовку до заняття.
1	Студент демонструє дуже обмежені знання матеріалу. Відповідь містить грубі помилки або не відповідає на поставлене запитання. Студент не володіє базовою термінологією і не може підтримати діалог. Знання є поверховими і не систематизованими.
0	Студент не може дати відповідь на поставлене запитання. Відповідь повністю відсутня або не має жодного відношення до теми. Це свідчить про повну невідповідність до заняття.
Виконання завдання (ВЗ)	
5	Студент виконав завдання повністю і бездоганно. Робота демонструє

	глибоке розуміння теми. Усі етапи виконано правильно, а результат відповідає всім вимогам. Студент може пояснити використані методи, обґрунтувати свої рішення і відповісти на додаткові запитання без труднощів. Завдання виконано акуратно, логічно та вчасно.
4	Студент виконав завдання в основному правильно. Робота показує достатнє розуміння матеріалу, але можуть бути незначні неточності або помилки, які не впливають на загальний результат. Студент може пояснити основні етапи виконання, але з певними труднощами відповідає на детальні або додаткові запитання. Завдання виконано вчасно, але можуть бути невеликі недоліки в оформленні.
3	Студент виконав завдання частково. Робота містить суттєві помилки або неточності. Виконано лише основні етапи, а деякі важливі елементи пропущені або виконані неправильно. Студент потребує допомоги викладача для виправлення помилок або пояснення певних моментів. Результат не відповідає всім вимогам, і для його поліпшення потрібне доопрацювання.
2	Студент виконав завдання з численними грубими помилками. Робота свідчить про фрагментарне розуміння теми. Виконано менше половини завдання або основна частина зроблена невірно. Робота не може бути прийнята, і студент повинен виконати її повторно або доопрацювати.
1	Студент виконав лише мінімальну частину завдання, або робота не має відношення до поставленої задачі. Видно повне нерозуміння матеріалу та мети завдання. Таку роботу неможливо оцінити вище, оскільки вона не відповідає жодним критеріям.
0	Студент не виконав завдання взагалі, або робота відсутня. Це свідчить про повну невідповідність до практичного заняття.

Тематичний контроль здійснюється періодично, після вивчення теми. Цей вид контролю здійснюється як сумарна кількість набраних балів у процесі вивчення теми за видами робіт.

Самостійна та індивідуальна робота студентів передбачає підготовку та виконання за вибором одного із запропонованих завдань такого типу:

1) мультимедійна презентація помічника-радника для вчителів, батьків, дітей-однолітків, які навчаються разом із дітьми з особливими потребами (категорія учасника освітнього процесу обирається студентом самостійно за власним бажанням);

2) аналітичне дослідження і презентація на тему: «Порівняльний аналіз інклюзивної освіти в Україні та зарубіжній країні (на вибір студента). Проаналізувати міжнародний досвід інклюзивної освіти. Охарактеризуйте значення вивчення зарубіжного досвіду для розвитку інклюзивної освіти в Україні. Охарактеризувати спеціальну освіту в Україні, її сучасний стан та перспективи;

3) розробити заняття (за власним вибором) з використанням однієї із педагогічних технологій навчання студентів із особливими освітніми потребами (технології опанування професійними знаннями, кооперативне навчання, інтерактивні технології, особистісно орієнтовані технології тощо).

4) розробити презентацію: Портфоліо як технологія якісного оцінювання навчальних досягнень. Облікове портфоліо вчителя інклюзивного класу початкової школи. Портфоліо учня інклюзивного класу.

З тематикою завдань для індивідуального самостійного опрацювання, які не передбачають повторення однакових тем (студентам пропонується кількість завдань відповідно до ліцензованого обсягу), та алгоритмом їх розв'язання студенти можуть ознайомитися на платформі Moodle. Враховуючи студоцентрований підхід у освітньому процесі, кожен студент може запропонувати власне завдання, попередньо узгодивши її з викладачем.

Критерії оцінювання індивідуального навчально-дослідного завдання та шкала оцінювання

№ з/п	Критерії оцінювання роботи	Бали
1.	Завдання виконано з деякими суттєвими недоліками. Проблема сформульована нечітко, аналіз поверховий. Пропозиції щодо інновацій є, але недостатньо обґрунтовані. Презентація містить помилки, відповіді на запитання неповні.	1-10 балів
2.	Актуальність обґрунтована, рішення логічні. Завдання виконано в повному обсязі, проте є невеликі недоліки у змісті чи оформленні. Аналіз проблеми достатньо глибокий, використання технологій доцільне. Презентація зрозуміла, відповіді на запитання адекватні.	11-25 балів
3.	Висока актуальність, оригінальне рішення. Завдання виконано повно, якісно та вчасно. Глибокий аналіз проблеми, чітке обґрунтування інноваційного підходу. Презентація професійна, відповіді на запитання вичерпні.	26-29 балів

Підсумковий контроль відбувається у вигляді семестрового заліку, який відбувається у тестовій формі. Максимальна кількість балів, які здобувач може отримати під час заліку, складає 100 балів. Здобувач за згодою може отримати підсумкову оцінку без складання заліку за умови отримання протягом семестру в результаті поточного оцінювання і оцінювання самостійної роботи не менше 60 балів. За умови отримання протягом семестру нижчих балів, отримані бали анулюються і здобувач складає залік.

Розподіл балів та критерії оцінювання

Поточне тестування та самостійна робота												Всього
ЗМ 1					ЗМ 2					Всього	СР	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10			
10	1	9	1	10	10	10	10	1	9	71	29	100

7. Політика оцінювання

Політика викладача щодо студента. За об'єктивних причин (наприклад: хвороба, міжнародне навчання/стажування, участь у змаганнях, предметних олімпіадах, конференціях, волонтерській роботі за дорученням кафедри чи

ректорату) навчання може відбуватись в он-лайн формі з використанням відповідних ресурсів: <https://artip-books.in.ua/course/view.php?id=479>.

Відвідування занять. Регуляція пропусків.

Студенти, які за певних обставин не можуть відвідувати заняття регулярно, мусять впродовж тижня узгодити із викладачем графік індивідуального відпрацювання пропущених занять. Окремі пропущені завдання мають бути відпрацьовані на консультації. Відпрацювання занять здійснюється усно у формі співбесіди за питаннями, визначеними планом заняття, або письмове відпрацювання шляхом виконання індивідуального письмового завдання.

Студенти, які станом на початок екзаменаційної сесії мають понад 70% невідпрацьованих пропущених занять, до відпрацювання не допускаються.

Політика щодо академічної доброчесності.

Кожен студент зобов'язаний дотримуватися принципів академічної доброчесності. Письмові завдання з використанням часткових або повнотекстових запозичень з інших робіт без зазначення авторства – це плагіат. Використання будь-якої інформації (текст, фото, ілюстрації тощо) мають бути правильно процитовані з посиланням на автора! Якщо ви не впевнені, що таке плагіат, фабрикація, фальсифікація, порадьтеся з викладачем. До студентів, у роботах яких буде виявлено списування, плагіат чи інші прояви недоброчесної поведінки можуть бути застосовані різні дисциплінарні заходи (<https://artip.com.ua/pro-nas/normativni-dokumenty/>).

Телефони та інші засоби зв'язку повинні використовуватися в беззвучному режимі. Бажаним є мінімальне користування мобільними телефонами та іншими гаджетами. Під час занять заборонено надсилання текстових повідомлень, прослуховування музики, перевірка електронної пошти, соціальних мереж тощо. Електронні пристрої можна використовувати лише за умови виробничої необхідності в них (за погодженням з викладачем). Списування під час різних форм перевірки заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів); мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час підготовки практичних завдань в процесі заняття.

Політика щодо деделайнів та перескладання. Крайні терміни складання / перескладання встановлює відділ з навчально-виховної та наукової роботи відповідно нормативної бази академії.

Політика використання штучного інтелекту. Здобувачі освіти можуть використовувати інструменти штучного інтелекту для підтримки навчального процесу – зокрема для пошуку ідей, тренування навичок письма чи перевірки власних рішень. Водночас будь-яке використання штучного інтелекту повинно бути критичним та етичним: студенти несуть відповідальність за точність, оригінальність та академічну доброчесність власної роботи.

Дозволено	Заборонено
Використовувати штучний інтелект для пошуку ідей та прикладів	Здавати повністю згенеровані роботи як власні
Отримувати пояснення складних понять	Використовувати штучний інтелект під

	час тестів, іспитів чи контрольних
Перевіряти граматику, стиль, структуру тексту	Генерувати тексти/коди без критичного аналізу чи доопрацювання
Тренувати формулювання відповідей та аргументів	Використовувати штучний інтелект для обходу вимог індивідуальних завдань
Використовувати як допоміжне джерело (з обов'язковим посиланням, якщо того вимагає завдання)	Не зазначати випадки суттєвого використання штучний інтелект у власних роботах
Студентам з інвалідністю: застосовувати штучний інтелект як засіб доступності – для перетворення тексту в мовлення і навпаки, спрощення складних текстів, створення субтитрів чи резюме матеріалів, а також для адаптації формату навчальних ресурсів до власних потреб	

Для студентів з інвалідністю використання штучного інтелекту як інструменту доступності завжди підтримується та не вважається порушенням академічної доброчесності.

Студенти зобов'язані вказувати випадки суттєвого використання штучного інтелекту у своїх роботах (наприклад, у вигляді примітки чи посилання), дотримуючись принципів академічної доброчесності.

8. Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою для екзамену	Значення оцінки
90-100	A	Відмінно	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
82-89	B	Добре	Дуже добре - достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
74-81	C		Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
64-73	D	Задовільно	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
60-63	E		Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання

0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Незадовільно з повторним вивченням курсу - досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення курсу
------	---	--	--

6. Рекомендована література

БАЗОВА

1. Гаврилова Н.С., Миронова С.П., Платаш Л.Б., Романюк С.З. Актуальні питання теорії і практики інклюзивного навчання у закладах освіти : монографія. та ін. / за заг. ред. Л.Б. Платаш – Регіон Емілія-Романья. Чернівці : Технодрук, 2020. 572 с.
2. Верич С. В., Рень Л. В. Корекція негативних емоційних станів дітей з особливими освітніми потребами як чинник мотивації їх навчально-пізнавальної діяльності в умовах воєнного стану. *Вісник Національного університету "Чернігівський колегіум" імені Т. Г. Шевченка*. 2023. Т. 179, № 23. С. 14-18. URL: <https://visnyk.chnpu.edu.ua/index.php/visnyk/article/view/199>.
3. Дехтяренко Т.М. Корекційно-реабілітаційна діяльність: стратегія управління. Київ : Університетська книга 2023, 403 с.
4. Миронова С., Світлана Михальська С. Науково-прикладні дослідження і проекти в спеціальній та інклюзивній освіті : навч. посіб. Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. Івана Огієнка. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський нац. ун-т ім. Івана Огієнка, 2024. 127 с.
5. Психологічний супровід інклюзивної освіти : підручник / кол. авторів ; за заг. ред. Т. О. Докучиної. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2020. 172 с.
6. Психологічний супровід та соціально-педагогічна робота в закладі освіти: теорія та практика : колективна монографія / за ред. О. Д. Сафіна. Умань : Візаві, 2020. 376 с.
7. Савчук Н.А. Психофізіологічні та соціальні аспекти переходу до інклюзивного навчання дітей із порушеннями зору *Інтегративний підхід до інклюзивної освіти осіб із порушеннями зору* / За заг.ред. Ю.Й. Тулашвілі .Луцьк, вид. «Терен», 2019. С.53-68.
8. Савчук Н.А., Гарасюк Д.М., Хомік О.М. Теоретичні основи педагогічної комунікації як професійної діяльності викладача в інклюзивному освітньому середовищі. *Педагогічні науки: теорія та практика*. Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2021. № 3 (39). С. 142-149.
9. Савчук Н.А., Хомік О.М. Ефективність електронних освітніх ресурсів для реалізації дистанційного навчання студентів з особливими освітніми потребами (на прикладі Lms Moodle та Microsoft Teams). *Освітологічний дискурс*. 2021.Том 34. № 4. С. 173-195.
10. Савчук Н.А., Хомік О.М., Ковальчук О.М., Томащук О.Г. Сервіс Cisco WebEx Meeting Center як інтерактивний засіб навчання студентів з обмеженими можливостями. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2018. Том 65. № 3. С. 223-235. <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/issue/view/94>.

11. Кравченко О.О., Міщенко М.С., Левченко Н.В., Резніченко І.Г., Чупіна К. О., Молоченко І.А., Бойко О.М., Загоруйко В.А. Соціально-психологічна реабілітація дітей та молоді з особливими освітніми потребами: інноваційні технології природотерапії : монографія. Умань : Візаві, 2020. 144 с
12. Технології психологічного забезпечення освітнього процесу в інклюзивній школі : метод. посіб. / автори-упорядники Д. Д. Романовська, Р. І. Мінтянська ; за заг. ред. Д. Д. Романовської. Чернівці : Технодрук, 2019. 158 с.
13. Current issues of inclusive tourism introduction in Ukraine and other countries. Poznan : UniKS Press, 2020. 225 p.
14. Haakma, I., De Boer, A.A., Van Esch, S., Minnaert, A.E.M.G., Van Der Putten, A.A.J. (2021) Inclusion moments for students with profound intellectual and multiple disabilities in mainstream schools: The teacher assistant's role in supporting peer interactions. *European Journal of Special Needs Education* 56 <http://www.i-jet.org> Paper—Use and Knowledge of ICTs in Inclusive Education at Educational Levels *Journal of Special Needs Education*, 36 (2), pp. 231-247. <https://doi.org/10.1080/08856257.2021.1901374>
15. Huamán-Romani, Y., Burga-Falla, J., Soria-Ruiz, N., Juro-García, R. & Raymundo-Balvin, Y. (2022). Use and Knowledge of ICTs in Inclusive Education at Educational Levels. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (iJET)*, 17(8), 42-60. Kassel, Germany: International Journal of Emerging Technology in Learning. Retrieved March 26, 2024 from <https://www.learntechlib.org/p/222827/>.
16. Savchuk N., Kovalchuk O., Tomaschuk O., Chomik O. Use of the Cisco Collaboration Meeting Rooms at collaborative educational process of higher school in Ukraine *East European Scientific Journal*. Warsaw, Poland, 2019. #10(50), part 6. Pages 62-68. https://eesa-journal.com/wp-content/uploads/EESA_1050_oct_2019_part_6.pdf
17. Urrutxi, L.D., Álvarez, M.Á.-R., Sáez, I.A., Arizti, N.B. (2021) Political will for inclusive and equitable education: Analyzing its meaning over time. *Education Policy Analysis Archives*, 29, art. no. 64. <https://doi.org/10.14507/EPAA.29.4976>
18. Whitburn, B., Thomas, M.K.E. (2021) A right to be included: The best and worst of times for learners with disabilities. *Scandinavian Journal of Disability Research*, 23 (1), pp. 104- 113. <https://doi.org/10.16993/sjdr.772>

ДОПОМІЖНА

1. Дуткевич Т.В. Дитяча розвивально-корекційна психологія : модульний навчальний посібник. К.: ЦУЛ, 2019. 304 с.
2. Зарицька В.В. Психологія комунікативної толерантності в умовах інклюзивного навчання. Київ : Гельветика, 2019. 210 с.
3. Компанець Н. М., Луценко І. В., Коваль Л. В. Організаційно-методичний супровід дитини з особливими освітніми потребами в умовах ДНЗ : навчально-методичний посібник. Київ : Видавнича група «Атопол», 2018. 100 с.
4. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта : навч. посіб. К. : ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 300 с.
5. Савінова Н. В., Середа І. В., Борулько Д. М. Технології корекційно-виховного процесу : навчально-метод. посібник. Миколаїв: Іліон, 2018. 172 с.

6. Теорія і практика інклюзивної освіти : навчально-методичний посібник / Упорядник Бондар К. М. 2-ге вид., доп.. Проект «Підтримка інклюзивної освіти у м. Кривий Ріг», 2019. 170 с.

7. Щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами у закладах загальної середньої освіти у 2020/2021 навчальному році : Лист МОН України від 31 серп. 2020 р. № 1/9-495. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-organizaciyi-navchannya-osib-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebam-i-u-zakladah-zagalnoyi-serednoyi-osviti-u-20202021-navchalnomu-roci>

Інформаційні ресурси в інтернеті

Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214519#Text>.

Закон України «Про професійну(професійно-технічну) освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80#Text>.

Інклюзивне навчання <https://mon.gov.ua/tag/inklyuzivne-navchannya?&tag=inklyuzivne-navchannya>

Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України. Інклюзивна освіта URL: https://ispukr.org.ua/?page_id=331

Освітній портал "Освіта.UA". URL: <http://osvita.ua> .

Освітня платформа Прометеус: URL: https://prometheus.org.ua/?utm_source=sendy&utm_medium=email&utm_campaign=email-header

Положення про інституційну форму здобуття загальної середньої освіти, 2019. URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/64866/?fbclid=IwAR0ZIumkpdhioRgLy2OqqVgUWz02j966WnkNjbrsF9H_uRBkuZvkqTMYrjw.

Портал сучасних педагогічних ресурсів. URL: <http://www.intellect-invest.org.ua>

Ресурсний центр підтримки інклюзивної освіти. URL: http://rcpio.ipro.kubg.edu.ua/?page_id=63.

Сайт Всеукраїнського фонду «Крок за кроком». URL: www.ussf.kiev.ua

Сайт електронної бібліотеки. URL: <https://studentam.net.ua/content/section/24/86/>

Сайт з інклюзивної освіти дітей з особливими потребами в Україні. URL: <http://www.education-inclusive.com/>.

Сайт МОН України URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/inklyuzivne-navchannya>

Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-102020.pdf>

Українська педагогіка. URL: <http://ukped.com>.

Український інститут когнітивно-поведінкової терапії URL: <https://i-cbt.org.ua/>

